

TYRIMAS

PSICHOLOGINIAI IR SOCIALINIAI MOKYMO(SI) VEIKSNIAI IR JŲ ĮTAKA MUZIKOS MOKYKLOS MOKINIŲ MOKYMO SI MOTYVACIJAI

Tiriamąo darbo tikslas - atskleisti ir aprašyti pagrindinius veiksnius, turinčius įtakos muzikos mokyklos mokinių mokymosi motyvacijai.

Uždaviniai:

- atskleisti mokymosi motyvacijos sampratą;
- apibrėžti veiksnius, galinčius turėti įtakos mokinių mokymosi motyvacijai;
- įvertinti veiksnių, turinčių įtakos mokinių mokymosi motyvacijai muzikos mokykloje, svarbą;
- nustatyti 10–16 m. mokinių mokymosi motyvaciją lemiančių veiksnių poveikio stiprumą ir charakteristikas;
- išryškinti mokytojo asmenybės reikšmę mokinių mokymosi motyvacijai.

Tyrimas atliktas 2018-03-15 – 2018-03-29

Tyrimo dalyviai – 4–7 klasių įvairių specialybių muzikos mokyklos mokiniai

Tyrimo dalyvių skaičius – 25

Tyrimo dalyvių amžius – 10–16 metų

Tyrimo metodas – anketavimas

Anketos pildymo laikas tiksliai neapibrėžtas, anketavimas vyko mokykloje.

Mokymosi motyvacija yra svarbus faktorius, nulemiantis moksleivio mokymo(si) sėkmę. Kiekvienas mokiny yra motyvuota asmenybė, veikiamą vidinių ir išorinių motyvų. Mokinių poreikiai ir siekiai yra jų veiklos motyvacijos šaltinis. Pastarųjų metų tyrimai rodo, kad dalies mokinių mokymosi motyvacija silpnėja dėl įvairiausių psichologinių bei socialinių priežasčių. Mokymosi motyvacijos silpnėjimas pasireiškia nenoru mokytis, blogu lankomumu, domėjimosi stoka. Viena nesėkmingo mokymosi priežasčių - motyvacijos mokytis stoka.

Motyvai (lot. moveo-judinu) – tai veiklos stimulai, susiję su individo poreikių tenkinimu: individo aktyvumą skatinantys ir jo veiklos kryptį lemiantys aplinkos arba vidaus veiksniai, materialūs arba idealūs individo tikslai, individo veiksmų ir poelgių pasirinkimo priežastis, kurią pats individas suvokia (Psichologijos žodynas, 1993).

Motyvais gali tapti ir žmogaus poreikiai, tikslai, interesai, įsitikinimai, nuostatos, pažiūros, vertybės, idealai, emocijos, nes visi šie asmenybės dariniai gali skatinti veikti (Rupšienė, 2000).

Pedagoginėje psichologijoje motyvai apibrėžiami kaip numatomi (hipotetiniai) procesai, kurie suteikia žmogui energijos, noro veikti, kreipia jo veiksmus, elgesį viena ar kita linkme.

Psichologijoje pripažįstami nesąmoningi motyvai: individas nesupranta, kas jį skatina veiklai, kokia tikroji elgesio priežastis (Gage, Berliner, 1994).

Motyvacijoje skiriame vidinius ir išorinius veiksnius.

Vidinė motyvacija. Vidinių („asmeninių dispozicijų“) veiksmų ištakos glūdi pačioje asmenybėje; tai jo motyvai, poreikiai, tikslai, siekiai, vertybės, interesai, emocijos. Vidinė motyvacija - noras atlikti veiksmus dėl pačios veiklos ir būti veiksmingam (Myers, 2000).

Išorinė motyvacija. Išorinė motyvacija - noras atlikti veiksmus, kurių motyvų ištakos slypi aplinkoje, kitų žmonių santykiuose, „dėl pažadėto atlygio arba vengiant gresiančios bausmės“ (Myers, 2000). Tikrai maža vilties, kad tokie mokiniai išaugs atsakingi, išmintingi, mylintys save ir kitus.

Mokymosi rezultatų motyvas - palengvėjimo arba džiaugsmo būseną, ką nors išmokus, pagyrimas, gera kitų nuomonė apie jį, kaip mokinį. Mokymosi motyvai susiję su mokymosi tikslais, yra neatskiriami nuo mokymosi turinio ir informacijos, su kuria mokiniai susipažįsta. Tokie motyvai yra siekimas įgyti naujų žinių ir įgūdžių, išmokti naujų dalykų, siekti bendros erudicijos.

Socialiniai veiksniai. Mokymosi motyvacija nėra prigimtinė ir nekintanti savybė. Ji kinta lemiamą socialinių veiksmų, iš kurių svarbiausi – šeima ir mokykla. Šeima ir mokykla – dvi institucijos, atsakingos už mokinio parengimą savarankiškam gyvenimui, už jo, kaip asmenybės, kryptingą ugdymą informacinėje visuomenėje.

Šeima - reikšmingiausia mikroaplinka, kurioje formuojasi asmenybės pagrindai.

Vaiko vidinė motyvacija mokytis gali skleisti tik tuomet, kai tėvai ar kiti jį supantys asmenys sudaro sąlygas vaiko pažintinei raidai ir intelektualiams gebėjimams vystytis.

Mokykla – maža bendruomenė, sukurianti socialinį mokymosi institucijos klimatą, kuris turi motyvus formuojantį poveikį. Mokykla – kita vaiko bendruomenė, į kurią vaikas patenka po šeimos ir kurioje socializuojasi, įgaunant tam tikras elgesio, bendravimo su bendraamžiais ir vyresniais žmonėmis įgūdžius (Kvieskienė, 2003). Vyksta intensyvus bendravimas: mokinių su mokiniais, mokinių su mokytojais, mokytojų su tėvais, administracija. Siekiant, kad mokymosi motyvacija vystytųsi ir būtų palaikoma nuosekliai ir efektyviai, svarbus šeimos ir mokyklos keliamų ugdymo uždavinių suartinimas, todėl jos turi glaudžiai bendradarbiauti.

Psichologiniai veiksniai

Kognityviniai veiksniai (atmintis, dėmesys, mąstymas, suvokimas, vaizduotė). Atmintis - tai gebėjimas išsaugoti ir atkurti informaciją.

Vaizduotė yra viena iš mąstymo formų. Dažnai vaizduotė veikia motyvuojančiai – apima noras geriau išmokti dalyką, su kuriuo dirbame.

Be dėmesio neįmanoma jokia veikla, todėl reikalinga skatinti moksleivių dėmesį mokymo dalykui ir konkrečioms užduotims žadinti ir stiprinti jų kryptingus interesus. Dėmesys, atmintis į aktualų būvį sukelia sąmonės turinį: vaizdinius, sąvokas, žodžius, teiginius, sakinius, simbolius, formules. Mąstymas juos operuoja, ieškodamas ryšių, dėsningumų, priešingumo.

Mąstymui aktyvinti svarbu teorinė ir praktinė veikla, kuri reikalauja iš mokinio ne tik tikslaus suvokimo, geros atminties, aiškaus mąstymo, bet ir vaizduotės. Ji padeda atkurti tikrovės vaizdą pagal schemą, pasakojimą, numato veiklos rezultatą. Jos veikloje aktyviai dalyvauja emocijos, mąstymas, atmintis, ją sąlygoja įgimti gabumai.

Įgimti duomenys - giluminis mokymosi veiksnys, padedantis lengvai, greitai ir kokybiškai išmokti, todėl mokantis svarbu stebėti, kas lengviau, greičiau išmokstama, padaroma.

„Sugebėjimai - tai individualios psichofiziologinės ir psichologinės ypatybės (dėmesio, pojūčio, suvokimo, atminties, mąstymo, vaizduotės), padedančios sėkmingai atlikti tam tikrą veiklą, sužinoti, išmokti bei įgyti įgūdžių (Butkienė, Kepalaitė, 1996, p 201).

Asmenybiniai (charakteris, temperamentas, stropumas). Charakteris - svarbus gero mokymosi veiksnys. Valiniai charakterio bruožai lemia mokinių veiklą ir elgesį, ugdo gebėjimą kelti prasmingus tikslus, ieškoti racionalių būdų atkaklumo ir ištvermės įveikiant sunkumus, susitelkimo, ryžto. Emocinis nestabilumas, labilumas trikdo normalią proto veiklą.

Stropumas glaudžiai susijęs su nusiteikimu mokytis, skatina kruopštumą, atsakingą mokymąsi ir darbą.

Siekiant labiau pažinti mokinius, naudoti tinkamus ugdymo metodus ir parinkti mokymo(si) strategijas, labai svarbu žinoti veiksnius, galinčius turėti įtakos mokinių mokymosi motyvacijai. Todėl buvo atliktas tyrimas „Psichologiniai ir socialiniai mokymo(si) veiksniai ir jų įtaka mokinių mokymosi motyvacijai“

Tyrimas vykdytas naudojant apklausos raštu metodą mokiniams. Naudojant šį metodą, galima gauti daugiau informacijos, duomenis lengviau apdoroti, galima apklausti didesnę kiekį respondentų. Tyrime dalyvavo muzikos mokyklos Ramygalos skyriaus įvairių specialybių 250 4–7 klasių mokinių.

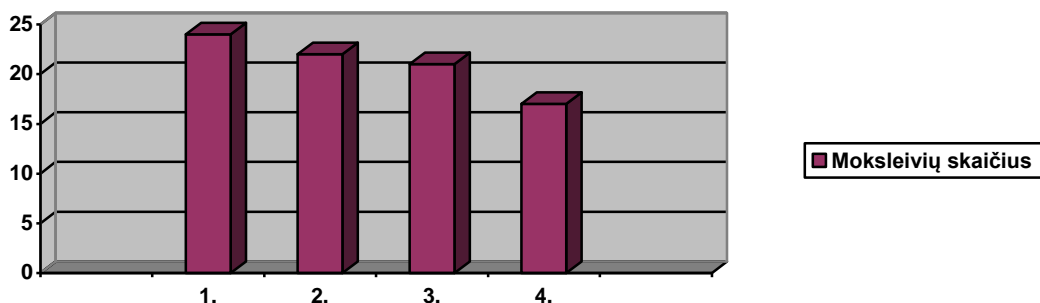
Buvo pravestas įžanginis pokalbis su mokiniais, kurio metu paaiškintas tyrimo tikslas.

Šiuo tyrimu norėta išsiaiškinti pedagoginių, psichologinių ir socialinių veiksnių bei mokymosi motyvų įtaką mokinių mokymosi motyvacijai.

Tyrimo rezultatai

Mokinių mokymosi motyvų raiška

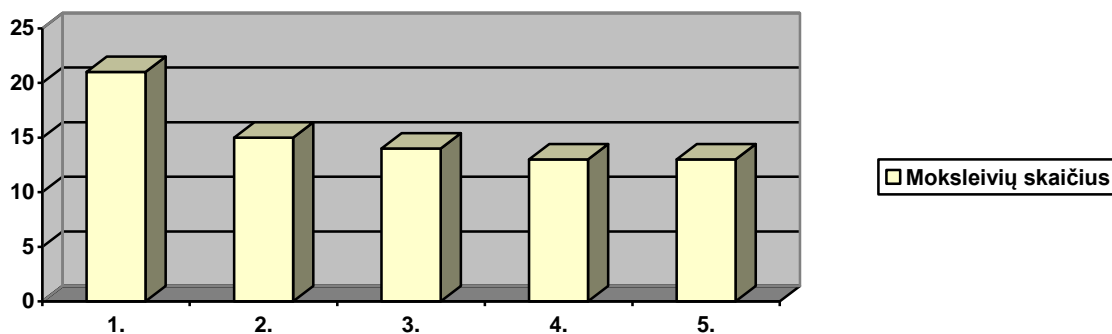
Veiksniai, labiausiai lemiantys mokymosi motyvaciją.

1. Už savo mokymosi rezultatus esu atsakingas pats - 24 mokiniai
2. Suprantu mokymąsi kaip savo pareigą - 22 mokiniai
3. Jaučiu didžiulį pasitenkinimą, kai gražiai pagroju ar atlieku muzikines užduotis - 21 mokinsys
4. Noriu daugiau žinoti, daugiau mokėti - 17 mokinių

Teiginiuose vyrauja (labai svarbu) psichologiniai motyvai, nesietini su tikslais, mažiau svarbūs siekiant tikslų.

Socialiniai veiksniai, lemiantys mokymosi motyvaciją

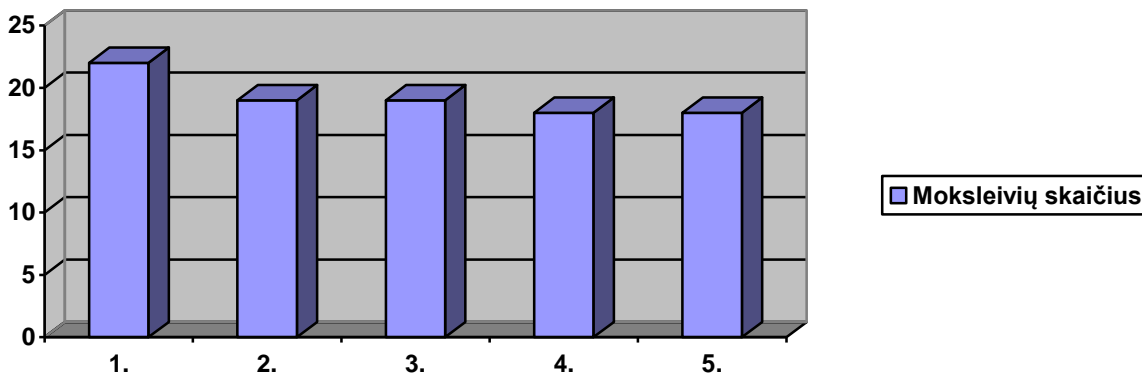

1. Noriu, kad mano mokymusi būtų patenkinti tėvai ir artimieji - 21
2. Man svarbu, kad tėvai domisi mano mokymusi, lanko koncertus -15
3. Mokyti skatina pozityvi atmosfera klasėje -14
4. Man patinka užduotys, skatinančios bendrauti ir bendradarbiauti su klasės draugais -13
5. Mokyti skatina gauti geri pažymiai -13

Mokymosi motyvaciją labiausiai įtakojantys (labai svarbu) socialiniai veiksniai

1. Šeima
2. Mokykla
3. Motyvai, sietini su tikslais

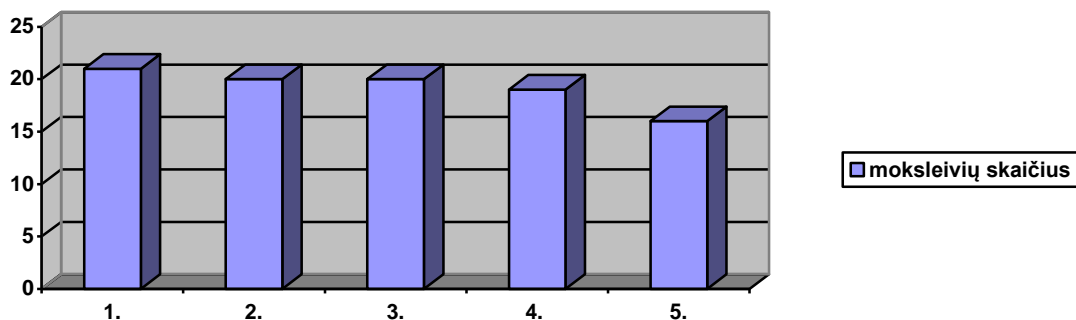
Pedagoginiai veiksniai, skatinantys mokymosi motyvaciją

1. Mokyti skatina geri mokytojo ir mokinio tarpusavio santykiai - 22
2. Geras mokytojas lemia, kad pamokos būtų mėgstamos - 19
3. Mokytojo padedamas, aš mokausi vertinti savo pasiekimus ir pažangą - 19
4. Noriu, kad mane girtų, vertintų mokytojai - 18
5. Mokytojai vienodai gerbia visus mokinius -18

Pastebime iš diagramos ir rezultatų, kad mokymosi motyvaciją labiausiai lemiantis (labai svarbu) pedagoginis veiksnys – mokytojo asmenybė

Psichologiniai veiksniai

1. Mokymosi procesui svarbūs išlavėję atmintis, mąstymas ir vaizduotė - 21
2. Sropumas turi įtakos atsakingam mokymuisi - 20
3. Savarankiškumas svarbus asmenybei ir tavo praktinei veiklai - 20
4. Nusiteikimas mokytis yra reikšmingas tavo mokymosi rezultatams - 19
5. Įgimti gabumai padeda lengviau ir greičiau įsisavinti - 16

Iš pavyzdžio matome didžiausią įtaką mokymosi motyvacijai turinčias (labai svarbu) kognityvines, asmenybės bei psichofiziologines ypatybes.

Pagal tyrimo duomenis didžiausią įtaką mokinių motyvacijai turi psichologiniai veiksniai ir mokytojo asmenybė, mažiausią – socialiniai veiksniai.

Siekiant užtikrinti sėkmingą mokinių mokymosi motyvaciją, labai svarbus tarpusavio bendradarbiavimas: mokinys - mokytojas – šeima. Ugdymo procese mokytojas turėtų surasti kuo efektyvesnių būdų ir mokymo metodų, kurie padeda mokiniams bendradarbiauti, tikslingai aktyvinti asmenybę, išmokyti mokytis, kritiškai ir kūrybiškai mąstyti, padėti savarankiškai vertinti aplinką ir pasaulį. Reikia puoselėti mokinių pomėgius ir prigimtinius gebėjimus, padėti suvokti ryšį tarp mokymosi ir pomėgių bei sudominti naujais dalykais, derinti mokinių poreikius su juos supančia aplinka. Tačiau svarbiausia suprasti, kad atliktas darbas dar nėra motyvacija.

Tyrimą atliko mokytoja metodininkė Vaida Nevulienė
2018-03-30